

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus II. De pœnis Ecclesiasticis hæreticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

novum testamentum, esset Judæus; si utrumque, Paganus, seu Ethnicus. Quando autem in c. 1. h. t. dicitur, *dubium in fide, infidelem esse*, intelligi debet de dubitante positivo. Dicitur autem positive dubius de fide, qui articulum ab ecclesia propositum sub obligatione credendi, iudicât, seu affirmat, *esse dubium, seu incertum, cui scilicet possit subesse falsum.*

ARTICULUS II.

De pœnis Ecclesiasticis hæreticorum.

640 **H**Æ pœnæ non afficiunt, nisi hæresim formalem, ac externam, prout articulo præcedenti exposuimus. De his etiam in iure civili extat titulus, ordine quintus in lib. 1. Cod. Inter pœnas Ecclesiasticas hæreticorum est excommunicatio, irregularitas, infamia, &c. de quibus in sequentibus. Not. tamen, quæ dicturi sumus de pœnis hæreticorum, intelligenda de iure antiquo; nam plura hodie propter consuetudinem contrariam, aliter in multis locis observantur, ut dicemus in seqq.

§. 1.

De Excommunicatione hæreticorum.

641 **P**rima pœna, quæ statuitur in hæreticos, est *excommunicatio lata sententia*, ut habetur c. 8. 9. 13. & 15. h. t. & post bullam cœnæ, reservata Pontifici, ut notat Pirhing hic n. 15. licet olim fuerit sententiæ tantum ferendæ. c. *Si quis* 22. q. 7. Eam incurrunt non tantum ipsi hæretici, verum & *receptatores, fautores, defensores*, scilicet *ut sales*, seu credentes, eorum doctrinam esse veram, c. *Sicut*, 8. eod. & c. 13. §. *credentes*, item corpora eorum scienter sepultura mandantes, c. 2. eod. & hinc merentur absolutionem, nisi ea extumulata publicè abjiciant, ut dicitur cit. c. 2. eod., quod ex illorum tumulatione polluat Ecclesia.

642 Circa præsentem tamen pœnam not. 1. quod hæretici hodie, licet ipso iure excommunicati sint, non propterea ex obligatione vitandi sint à Catholicis, nisi nominatim, & expressè sint denunciati, ut constat ex constitutione Martini V. quæ incipit *ad evitanda*, edita in Concilio Constantiensi. Ex hoc autem, quod quis nominatim *declaretur* hæreticus, nondum censetur *nominatim declaratus excommunicatus*, ut docet Sanchez. cit. n. 4.

Tom. V.

Not. 2. sub pœna excommunicationis prohiberi, ne Laici de fide Catholica disputent cum hæreticis, vel aliis. c. *quicumque* §. *inhibemus*, de hæreticis in 6. Hæc prohibitio (ne liceat disputare cum hæreticis de fide Catholica) extenditur etiam ad Clericos regulares, c. *cum quibus* 24. q. 3. junct. gloss. V. *Certamen*: sed intellige cum hæreticis, qui sunt, vel aliquando fuerunt *Magistri erroris*. Sanch. cit. n. 12. Limitatur tamen utraque prohibitio, 1. ut non procedat, si talis disputatio fiat coram instructis, & firmis in fide ad confutandum errorem alienæ, & defensionem nostræ fidei. 2. si fiat à viris doctis (ut à Theologis) vel exercitii causâ, ut in scholis. 3. si id exigeret necessitas.

Not. 3. universaliter, ubi Catholici cum hæreticis mixti vivunt, etiam Laicis (secluso periculo perversionis) licere cum hæreticis disputare, nec ob id excommunicari; quia constitutio illa pœnalis in his terris vel non est usu recepta, vel abolita. Sic Becanus in tract. de fide cap. 15. q. 7. num. 6.

Not. præterea. 4. Laicis prohibitum esse prædicare, c. *Cum ex injuncto*, 12. h. t. c. *Sicut*. 14. eod. & alibi. Quintò suspectos de hæresi, nisi debite se purgaverint, excommunicandos esse; & si per annum in excommunicatione perstiterint, tanquam hæreticos esse condemnandos, c. *Excommunicamus* 13. §. *qui autem* h. t. quod etiam procedit; si tanquam suspectus de hæresi, citatus non compareat, c. *cum contumacia* eod. in 6.

§. 2.

De irregularitate hæreticorum.

Altera hæreticorum pœna est *irregularitas*, quæ etiam post hæresis detestationem, & absolutionem durat, c. *Non consuetudinem*, dist. 12. ubi modis omnibus prohibetur, Donatistas, ad *Præmatus dignitatem* provehi; & c. *Saluberrimum*. 1. q. 7. ibi: illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, *si adempta sibi omni spe promotionis*, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetuâ maneat, & maxime in c. *Quicumque* 2. §. hæretici. h. t. in 6. & licet hic jus loquatur *de Clericis*, extenditur tamen etiam ad Laicos, quia fundamentum ibi non ponitur

nitur in Clericatu, sed in crimine hæresis. Hoc Pirhing hic n. 45. concedit, si sint hæretici notorii, seu publici, vel per evidentiam facti, vel per sententiam Judicis, vel per propriam confessionem in judicio; non autem, si sit externa, sed occulta; sed probabilius est, quod dicemus infra n. 650.

647 Not. autem 1. hanc irregularitatem etiam extendi ad hæreticorum defensores, fautores, & receptatores, qui ubique comparantur hæreticis, c. 2. *§. hæretici, & c. statutum 15.* de hæreticis in 6. & sub hac inhabilitate ad beneficia, etiam venire inhabilitatem ad ordines, qui spectant ad officium Ecclesiæ *§. hæretici*, sic loquitur: *hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum permittuntur; quod si secus actum fuerit, decernitur irritum, & inane* & cit. c. statutum idem decernitur, & declaratur, dictam inhabilitatem extendi ad filios eorum per primum & secundum gradum paternæ lineæ; maternæ verò ad primum duntaxat, si majores eorum in hæresi decessisse probentur.

648 Not. 2. dictam irregularitatem extendi etiam ad suspectos de hæresi, ratione indecentiæ orta ex infamia, quâ dantes causam sinistrae suspicioni, afficiuntur, nisi iusta causa suspensionem tollat. c. *Infames 6. q. 1.* ibi: *eos qui Christiana legis normam abjiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt.* Cæterum, qui sunt suspecti, vel diffamati de hæresi, non sunt ipso jure privati beneficii obtentis; sed juxta criminis qualitatem privandi; ita Sanch. cit. l. 2. c. 26. n. 14.

649 Not. 3. eam irregularitatem extendi ad filios hæreticorum, & fautorum, *quatenus probatur*, eorum parentes tales esse, aut decessisse inemendatos, ut diximus ex c. *statutum 15.* de hæreticis, in 6. Hanc extensionem intellige usque ad secundum gradum in linea paternæ; ad primum tantum, in maternæ; & hoc ideo, ut facilius parentes convertantur ad Ecclesiam, ac deterreantur ab ejus perturbatione per impii dogmatis manifestationem, scientes, etiam in liberis se puniendos. arg. L. 8. ff. quod metus causa. Not. 4. eandem extendi etiam ad illegitimos hæreticorum; cum textus ubique loquatur simpliciter de *liberis* hæreticorum, præsertim cum hi æquè sint portio corporis & sanguinis paterni, ac legiti-

mè nati, gloss. in c. *Statutum V. Legitimus.*

Not. 5. irregularitatem ex hæresi etiam incurri, si hæresis sit externa, licet occulta per accidens; hoc est, licet nec jure, nec facto probari possit; nam hæc imponitur crimine externo, quin exigatur ejus probatio. Sic Azor p. 1. l. 8. c. 11. q. 12. quod intellige de ipsa persona hæresi infecta. Not. 6. quod hæc irregularitas extensa ad filios hæreticorum, etiam intelligatur de natis, antequam parentes in hæresim laberentur; quia textus imponens hanc pœnam, solum considerat, & fundat se in eo, *quod parens sit hæreticus, aut in hæresi decesserit.* Sic Covarruvias p. 2. Variar. resolut. c. 8. n. 5. Textus enim in c. 15. & c. *Fergentis 10.* h. t. simpliciter loquitur de liberis, non distinguendo: *nati sint autè, vel post.*

Not. 7. ordinatum ante Patris hæresim non suspendi ab executione Ordinis, nec beneficio privari, quia jus alteri quæsitum, non debet eidem auferri sine facto suo; præsertim cum aliud sit, *non admitti ad beneficium acquirendum*; aliud, *ab acquisito dejici*; ita Sanch. l. 2. in decalog. c. 28. n. 30. Not. 8. hanc irregularitatem habere locum in filiis relapsorum in hæresim, qui ante mortem sunt reconciliati Ecclesiæ; quia non obstante hac reconciliatione non admittuntur ad poenitentiam *quoad Ecclesiæ gratiam hujus pœnæ remissionem*, ut exigit textus in cit. c. 15. sed traduntur brachio seculari puniendi, ex qua pœna sequitur infamia non factus, ac si parentes in hæresi obiissent. Sic Zoësius hic in 12. cum gloss. in dict. c. 15. V. *reincorporatos*, ut dicit, idem tenendum de filiis hæresiarchæ, eò quod huic reconciliatio non profit.

Not. 9. eum, qui ante hæresim suscepit Ordinem, & post hoc in eam lapsus, de novo reversus est ad fidem, in suscepto ordine non posse ministrare sine dispensatione; quia hæc irregularitas æquè tangit susceptum, ac suscipiendum Ordinem, ut colligitur ex cit. c. *Saluberrimum 1. q. 7.* sic Zoësius hic n. 5. Not. 10. in his provinciis Septentrionalibus ex recepta jam consuetudine cum Laicis ab hæresi conversis ad Ordines dispensare Episcopos, sicut etiam, ut in prius susceptis ministrant. Ita Sanch. l. 2. moral. c. 25. Laym. l. 1. p. 5. c. 4. Cæterum, si Sacerdos, vel Episcopus fiat hæreticus potestate Odinis non privatur. Azor. p. 1. l. 8. c. 13. à q. 4. Hinc Episcopi ab hæresi redeun-

deutes non ordinantur iterum, c. *conventibus* 1. q. 7.

653 Et quoniam hæretici sunt irregulares, sunt etiam inhabiles ad acquirenda beneficia, & ad publica officia; cum sint etiam excommunicati, c. *quicumque*, §. *hæretici*, h. t. in 6. imò beneficiis etiam prius obrentis priventur, c. *Us commissi* §. *privandi*, eod. in 6. & quidem ipso jure, ut constat ex c. *Ad abolendam*, ibi: *omni officio, & beneficio Ecclesiastico privatus*, quod verbum significat executionem, & c. *cum secundum*. 19. h. t. in 6. ubi dicitur, *omnia bona hæreticorum esse ipso jure confiscata*; sed hæc intellige post Judicis sententiam declaratoriam criminis; secus, si prius redeant, vel poeniteant. Nec obstat, quod in c. *commissi*, §. *ult.* solum dicantur *privandi*, vel *privati denuntiandi*. Nam particula *vel* sumi debet copulativè, non disjunctivè, ut probatur ex præmissis capitulis, quæ omnia loquuntur de facto, habente annexam executionem.

§. 3.

De infamia hæreticorum.

654 Inter alias hæreticorum poenas est, quod ipso jure sint infames infamiâ juris, c. *Excommunicamus* 13. §. *Credentes*. h. t. ibi: *ex hinc ipso jure sit infamis*, postquam scilicet talium excommunicatione fuerit notatus, si satisfacere contempserit intra annum, & c. *statutum*, 15. eod. in 6. ubi omnes hæretici, utriusque sexus, *perpetuâ notantur infamiâ*. Hanc infamiam incurrunt ipso jure etiam fautores hæreticorum, si scilicet satisfacere contempserint intra annum, ut patet ex textu. Sic Azor p. 1. l. 8. c. 13. Not. autem, quod hæretici dictam infamiam non incurrant, nisi post sententiam Judicis declaratoriam criminis; cum sit infamia juris; si autem hæresis sit notoria, sunt infames ipso facto; quæ infamia aboletur per factum contrarium. Porro infamia juris repellit ab omni honore, dignitate, & actu legitimo. Authent. *Credentes* §. *nullus*, C. h. t. Cum enim infames sint, officia publica obire non possunt, de quo V. Zoësum h. t. & alios.

§. 4.

An, & qualiter hæretici priventur Sepulturâ Ecclesiasticâ?

655 Hæc poena statuitur in c. *Sicut*. 8. §. *Si autem* h. t. ibi: *Si quis in peccato ha-*
Tom. V.

resis decesserit, oblatio pro eo non fiat, nec inter Christianos sepulturam accipiat, non obstante privilegio quibuscumque indulto. Nam cui vivo non communicamus, ei nec mortuo communicare licet, per c. *Sacris*. 12. de Sepultur. nisi ante mortem absolutus sit. Idem statuitur c. *quicumque*, 2. de Hæreticis, in 6. ubi excommunicantur omnes, *qui scienter præsumserint Ecclesiasticâ sepultura tradere hæreticos*, eis credentes, eorum fautores, defensores, vel receptatores excommunicatione duraturâ, dum idoneam satisfactionem præstent; nec absolvendâ, nisi propriis manibus publicè eos extumulent, & ejusmodi corpora damnatorum projiciant, si ossa eorum possint ab aliorum ossibus discerni; non autem aliâs, si non; ut dicitur c. *Sacris*, de Sepultur. junctâ gloss. V. *Extumulent*.

Præter hæc not. locum illum sacrum, 656 in quo hæreticus contra prædictos canones tumulatus fuit, ejecto cadavere, ut præmissum est, reddi profanum in perpetuum, ita, ut in eo corpora fidelium sepeliri non possint, ut notat gloss. in casu ad cit. c. *Sacris*. Not. 2. hanc excommunicationem esse latâ sententiæ, ut patet ex illo: *excommunicationi subjaceant*, quæ verba significant censuram ipso jure, ut notat Francus in cit. c. *quicumque* 2. h. t. in 6. nec incurri, nisi quis *sciat*, eum, quem sepelir, decessisse in formali hæresi, & temerè, ac ex malitia id agat. Illud enim denotat ly *Scienter*; istud verbum *præsumserint*. Et quoniam, quod quis novit solum per famam, non dicitur *scire* propriè; non satis est ad incurrendam eam poenam, quod sepeliverit hæreticum, quem esse talem novit per solam famam; quia ly *Scienter* in hac juris dispositione, quæ poenalis est, sumi debet propriè, ac strictè. Et ideo etiam verbum *hæreticos* videtur sumendum strictè, pro nominatim denunciato hæretico, ut vult Navarr. l. 5. consil. 12. n. 6. sed hoc non videtur requiri; cum reverâ restrictioni, & proprietati ejus *termini* sufficiat, si *hæresis sit formalis, & externa*.

Not. 3. dictam excommunicationem, in 657 sepelientes hæreticum Ecclesiastiâ sepulturâ latam, non esse reservatam in Bulla cœnæ, vel alio jure. Sic Navarr. cit. Consil. 11. n. 6. Unde, licet in c. *Excommunicamus* 13. §. *sanè* h. t. dicatur, ut Clerici, hæreticis Ecclesiasticâ Sacramenta exhibentes, vel Christianæ Sepulturæ tradere præsumentes,

aut eleemosynas, vel oblationes eorum percipientes *suo priuentur officio, nunquam restituen- do sine indulto speciali sedis Apostolica*, nulla tamen mentio fit *excommunicationis*; cum textus loquatur solum *de officio*. Not. 4. omnem dispositionem Ecclesiasticam, quæ fit sub terminis universalibus, extendi etiam ad laicos, quando est *de materia Ecclesiastica*, qualis est sepultura Ecclesiastica. Unde pœnalis hæc dispositio *de sepeliente hæreticum Sepulturâ Christianâ*, etiam laicos comprehendit, cum universalis sit, ibi: *quicumque*. Not. 5. non esse sub prohibitione, *simpliciter sepelire hæreticum*, ex causa rationabili v. g. ne cadaver inhumatum jacens foetore aërem inficiat; vel alio honesto titulo v. g. consanguinitatis, amicitia; modò non fiat favore hæresis, & in loco sacro. Nam in hujus vitii odium tendit ea juris dispositio.

§. 5.

An, & qualiter hæreticorum bona cadant sub confiscationem?

658 **Q**Uoad hanc pœnam dicemus, quæ jure communi disposita sunt; hodie enim multa sunt in alio usu. Quare not. 1. bona hæreticorum, sita in territorio Ecclesiæ dominio temporali subiecto, publicari; si autem sint sub dominio aliorum, Dominos temporales ad idem jure Ecclesiastico faciendum teneri; & si in hoc negligentes sint, debere per censuram Ecclesiasticam ad id compelli appellatione remotâ. Sic Innocentius III. in *c. Vergentis* 10. h. t.

659 Not. 2. bona hæreticorum, quæ sunt dominio temporali Papæ, applicari Fisco Ecclesiæ; arg. c. 2. de success. ab intestat. sic Fagnanus ibid. à n. 4. Si autem sub sint Potestati, seu Principi seculari, & dicti hæretici sint *Laici*, applicari Fisco potestatis secularis; si autem Clerici, Fisco Ecclesiæ, à quibus stipendia acceperunt, per. c. *Excommunicamus* 13. §. *Damnati*, h. t. si verò non habebant Ecclesias, Episcopo; ut in pios usus ea convertat, vel distribuat. Sic Abbas in cit. c. 13. id, quod etiam insinuat in *c. super quibusdam* 26. de Verb. signif. ibi: *quorum bona propria confiscentur*.

660 Circa præsentem pœnam not. 3. bona hæreticorum ipso jure, seu factò esse obnoxia fisco, seu confiscationi à die commissi criminis, ut testatur Sanchez l. 2. moral. c. 14. n. 1. ex gloss. in cit. c. 9. V. *ipso jure*; eorum

tamen occupationem fieri non debere per secularem potestatem prius, quàm per loci Episcopum, vel aliam personam Ecclesiasticam, ad id potestate munitam, sententia super eo crimine publicetur; cum hæresis sit crimen Ecclesiasticum, consequenter de foro solius Judicis Ecclesiastici. Sic Bonifac. VIII. in *c. Cum secundum* 19. h. t. in 6. quibus positus:

Quares 1. an hæreticus ejuratâ hæresi 661 ad fidem Catholicam conversus, bona sua, quæ per fiscum occupata sunt, recuperet? R. quòd non, *de jure*; posse tamen de *miseri- cordia*, si Domini velint, illis reddi; est decisum in *c. Vergentis*, 10. h. t. ibi: *nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis ad eos revertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit*, ut temporalis saltem pœnâ corripiat, quem spiritua- lis non corrigit disciplina.

Quares 2. an in dato casu confiscatio 662 bonorum procedat, etiam si tales hæretici liberos habeant, etiam Catholicos? R. affirmative, & ita quidem, ut fiscus etiam possit in his nihil eis relinquere. Ratio est ex cit. *c. Vergentis*. ibi: *nec exhereditatio Catholicorum (filiorum) debet impedire censuram hujusmodi severitatis, cum in multis casibus filii pro Patribus temporaliter puniantur*.

Quares 3. an bona hæreticorum con- 663 fiscari possint, licet primùm post mortem de hæresi convicti, & condemnati sint? ut si mors contingat pendente accusatione super eo crimine. R. affirmative, colligitur ex cit. c. 19. cum indefinite loquatur de bonis *hæreticorum*; & ideo bonorum occupatio etiam à Laicis (post sententiam declaratoriam criminis) ipso factò fieri potest, jure ipsis hanc potestatem constituyente, ex n. 658.

Quares 4. an hæreticus confiscatione 664 bonorum quam incurrit ipso factò à die commissi criminis, simul amittat proprietatem, & dominium eorum bonorum? R. proprietatem, & administrationem bonorum non amitti ante sententiam declaratoriam criminis; ita Sanchez cit. l. 2. c. 22. a n. 3. Nam hoc non necessariò infert bonorum confiscatio, ut mox patebit. Si dicas: ergo talis confiscatio nullum habebit effectum ante illam sententiam? R. negando illatum; præstat enim hoc, quod bona confiscata ab illo tempore maneat fisco realiter obligata, & tacitè hypothecata; ex quo fit, quòd

ab

ab hæretico eorum bonorum alienatio voluntaria (non autem necessaria) interim facta, non teneat firmiter, ac irrevocabiliter; sed secuta criminis declaratione à fisco revocari possit; & à die criminis commissi, fructus percepti, & omnia inde secuta in præjudicium fisci, rescindi possint: de quo Sanch. cit. à n. 33.

665 Quæres 5. quæ bona veniant sub nomine bonorum, quorum confiscatione ipso facto puniuntur hæretici? R. quod omnia tam mobilia, quam immobilia, quæ damnati propria sunt; quin etiam jura, & actiones, quæ jure veniunt sub appellatione bonorum; ita Sanch. cit. l. 2. c. 14. & seq. Nam hæretici cadunt in hanc pœnam jacturæ omnium bonorum simpliciter, & absolute, ut dicitur c. Cum secundum 19. h. t. in 6. l. Bonorum 208. ff. de verb. Signif. & l. 4. C. de hæret. Not. tamen, mulieres, hæreticorum uxores, sed Catholicas, propter hæresim mariti non incurrere pœnam confiscationis bonorum dotalium, aut aliorum, quæ sua sunt, nisi scienter nupserint hæretico, ut dicitur c. decrevit 14. h. t. Nam (ubi jure contrarium non est expressum) leges vetant, uxores inquietari ob maritorum culpam. l. 2. C. Ne uxor pro marito. Neque dicas: ergo etiam vir Catholicus perdet bona propter hæresin uxoris, si scienter ducat hæreticam R. n. illatum: Nam uxori scienter nubenti hæretico ea pœna infligitur ratione periculi perversionis, quod ipsa subit propter imbecillitatem sui sexus, & subjectionis; quæ non est communis viro.

666 Quæres 6. an omnia bona Clericorum, si sint hæretici, cedant fisco Ecclesiæ post declarationem criminis? R. 1. id intelligi de bonis, quæ perceperunt ex suo beneficio, ut diximus ex c. 13. §. Damnati h. t. ibi: applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia acceperunt. Nam hæc de jure non possunt transmitti ad hæredes extraneos; c. Quia nos 9. c. Relatum. 12. de Testam. sed apud Ecclesias, sub quibus beneficia sunt, remanere debent; ergo transire non possunt ad fiscum. Si autem quæras, quid dicendum de patrimonialibus, & quasi patrimonialibus, de quibus etiam ad extraneos testari possunt? R. etiam de his dicendum, ea, seclusâ consuetudine contrariâ, de jure applicanda fisco Episcopi, ut ea in pios usus distribuat; nam bona sequuntur personam, tanquam accessorium, de quo V. Sanchez. l. 2. moral. c. 20.

§. 6.

An, & qualiter hæretici sint inhabiles ad testandum, & succedendum?

Quæstio 1. est, an hæreticus possit facere 667 testamentum? R. non posse valide de bonis publicatis post sententiam Judicis declaratoriam criminis; colligitur ex c. Excommunicamus, 13. §. Credentes, h. t. ubi hæc pœnâ puniuntur hæreticorum fautores, ibi: sic etiam intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem; ergo à fortiori etiam hæretici; quod etiam dicitur L. Manichæus 4. §. Ergo C. de hæreticis; nec quidem ad pias causas; cum bona publicata à die commissi criminis non sint alienabilia, per n. 664. Hæc incapacitas probabilius non incurritur ante dictam sententiam quoad valorem actus; sed tantum quoad firmitatem, propter dicta n. cit. Et ideo testari poterit de bonis post sententiam acquisitis, cum hæc non sint ex publicatis. Porro testamenta hæreticorum de bonis publicatis post sententiam condita, ita sunt irrita, ut nec secuta pœnitentiâ conualescant; ita Farinac. in tr. de hæresi, q. 190. n. 93.

Quæstio 2. est, an hæretici sint capaces 668 hæreditariæ successions ex testamento, vel ab intestato? R. negativè, cit. c. Excommunicamus. §. Credentes, ibi: nec ad hæreditatis successorem accedat; & cit. L. Manichæus, §. quos bonorum; quod extenditur quoque ad legatum eis relictum, etiam ex testamento militis. L. fin. C. de hæret.

Quæstio 3. est, an hæretici hanc incapacitatem incurrant ipso jure, & statim à die commissi criminis sic, ut etiam ante sententiam Judicis condemnatoriam, vel declaratoriam, debeant hæredibus defuncti hæreditatem, vel legatum reddere? affirmant plures apud Sanch. l. 2. Moral. c. 14. à n. 31. Sed not. posse quæri de hæreditate acquirenda, vel jam acquisita. In simili quæstione de confiscatione bonorum, respondet Zoësius h. t. n. 15. hæreticum, cujus bona ipso jure publicata (hoc est, ob id delictum in publicum ararium devoluta) sunt, ante sententiam Judicis posse illa possidere, ac retinere, sed secuta sententiâ teneri, patiorum ablationem, quin obligetur ipse deferre ad fiscum, cum sit nimis durum, quem cogere in se exercere pœnam positivam, ut rebus acquisitis se exuat. Aliud est de pœna, quæ impedit ab acquirendo. Hinc

Ad nostrum casum R. probabilius esse, 670
dictam

S 3

dictam incapacitatem ante sententiam non incurri ipso jure sic, ut hæreticus hæreditatem sibi delatam teneatur ipse restituere hæredibus, vel fisco propter rationem prius insinuatam; post sententiam tamen, tenent eorum omnium ablationem pati, ut dictum est; si autem nondum adita sit, teneri non adire; quia tunc caret omni titulo, etiam possessionis. Ita Sanchez. l. 2. c. 14. à n. 3 r. Lessius l. 2. Just. c. 10. n. 52. Et ideo hæreditas, vel legatum hæretico relictum confiscari non debet ante Judicis sententiam, sed relinqui hæredibus ab intestato, vel aliis hæredi scripto, nisi testator, vel legans sciverit, esse hæreticum; nam tunc hæreditas, vel legatum hæretico scienter relictum, in poenam hujus delicti, sed non nisi post sententiam, cedit fisco. Episcopus autem, qui scienter aliquid relinquit etiam consanguineo non Catholico, saltem post mortem excommunicari debet (intelligè declarativè) c. *si quis*. 5. h. t. quia talis reddit se suspectum de hæresi, teste Menoch. l. præsumpt. 6. n. 33. & ideo extenditur ad omnes fideles per c. 6. eod. excipe causam pietatis ad sublevandas eorum necessitates.

§. 7.

De reliquis hæreticorum pœnis.

671 Inter alias pœnas, quibus afficiuntur hæretici, est i. amissio patriæ potestatis in filiis, ita, ut statim ante omnem sententiam Judicis declaratoriam criminis filii efficiantur sui juris, & eximantur à patriæ potestate per c. 2. §. *ult. h. t.* in 6. ibi: cum dignum sit, ut propter tanti atrocitatem criminis, filii in parentum hæreticorum desierint esse potestate.

672 Secunda est amissio potestatis domini in servos, vassallos, & juris, quod habent in alios quocunque vinculo personali obligatos, per c. *Absolutos*, fin. h. t. ibi: *absolutos se noverint à debito fidelitatis, dominii, & totius obsequii, quicunque lapsis manifestè in hæresim, aliquo pacto, quacunque firmitate valato tenebantur adstricti*; quod etiam procedit de omnibus debitoribus hæretici, eique obligatis, ita, ut contra eos amplius agere, vel debitum exigere non possint, per cit. c. cit. fin. & hoc procedit, etsi resipiscant ab hæresi. Nam obligatio semel extincta non reviviscit, per c. *Queris* 129. dist. 4. de consecr. junct. gloss. V. *Contrabatur*, & L. *Qui res suas* 98. §. *Aream* ff. de solut.

Tertia est degradatio, & traditio seculari Judici, si Clericus in hæresi manifestè deprehensus sit, nisi statim, post deprehensionem erroris, ad unitatem fidei Catholice spontè redierit; & publicè abjuratà hæresi, ad arbitrium Episcopi loci satisfecerit; si autem Laicus, secularis Judicis arbitrio relinquatur, c. *Ad abolendam*, 9. §. *præsenti*, h. t. quâ autem formâ realiter degradandus sit, præscribitur in c. *quoniam* 1. eod. in 6.

Pœna porro, quæ redeuntibus ab hæresi imponi potest, est carcer perpetuus, c. *Excommunicamus* 15. §. *Si qui* h. t. vel etiam pœna pecuniaria in pios usus applicanda. gloss. in Clem. 2. h. t. V. *illicitis*; quod tamen intelligè, solum de iis hæreticis, qui hæresim, & errorem suum primum fatentur, postquam vel jam condemnati sunt de tali crimine, vel post publicationem testium; prius enim non dicuntur propriè manifestè deprehensi in hæresi. Si autem sint impenitentes, & in hæresi pertinaciter persistant, statuitur in eos pœna mortis per. L. 5. §. *Manichæus*; & L. 8. C. de hærec. Tales enim sunt perturbatores pacis, & tranquillitatis publicæ; & quidem per ignem, ut vivi comburantur, præsertim, si hæresarchæ sint, teste Farinac. cit. q. 189. n. 5. Si autem sit Clericus, post degradationem traditur potestati seculari, per c. *ad abolendum* q. 3. §. *præsenti*, & c. *Excommunicamus* 13. §. *damnati* h. t. cum efficaci intercessione, ut Judex secularis citra mortis periculum moderetur sententiam circa illum, ex c. *Ne vivus* 27. de verb. signif. & c. *Reos* 23. q. 5.

§. 8.

Quæ pœna statuta sint filiis hæreticorum.

675 Prima est, quod, etiamsi sint Catholici, propter Patris hæresim priventur hæreditate, & omnibus bonis paternis, per c. *Vergentis* 10. h. t. c. *penult.* eod. in 6. & aurent. *Gazaros*, C. eod. sive sint legitimi, sive illegitimi. Sanchez l. 2. moral. c. 27. ne plus favoris habeant Spurii per luxuriam geniti. Idem tenet propter hæresim Matris, quoad materna; & tangit omnes descendentes per lineam sive paternam, sive maternam; si tamen parentes poeniteant, paternam bona filiis Catholicis ex misericordia redduntur, ut dictum est à n. 662. dixi omnibus bonis paternis; nam de his loquuntur jura; non autem de bonis ipsis obvenientibus

676 *ab aliis Catholicis*, ut notat Sanchez cit. c. 29. n. 13.

Secunda poena filiorum (quorum parentes sunt hæretici) est irregularitas, de qua jam dictum est à n. 646. juxta c. 2. §. *hæretici* h. t. in 6. juncto c. *statutum* 15. eod. in 6. Tertia est, quòd Clerici, qui sunt hæreticorum filii, propter paternam hæresin, priventur dignitatibus, beneficiis Ecclesiasticis, si quæ habent, & quibuscunque publicis officiis, ac dignitatibus, per c. *ut commisso* 12. §. *privands*, eod. in 6. Quarta est, quòd filii hæreticorum per lineam paternam, usque ad secundum; & maternam, ad primum gradum inclusivè ad beneficium Ecclesiasticum, vel officium publicum non admittantur, & admissio irrita sit per cit. c. *Statutum*, intellige, de filiis hæreticorum, qui non sunt emendati, vel denuò relapsi, ut dicitur ibid. §. *hoc sanè*; & de beneficiis obtentis *post*, non autem ante lapsum parentum, ut denotatur ex verbis: *non admittantur*, de quibus V. Sanchez cit. c. 27. & 28.

§. 9.

De relapsis in hæresim, ac eorum poenis.

677 **R**elapsi in hæresim, significatione juridicâ, alii sunt tales verè, ac propriè; alii solum fictè ex juris præsumptione. *Verè relapsi sunt*, qui postquam in judicio hæresim confessi, vel plenè ac legitimè de illa convicti, eam abjurarunt, ac jurejurando damnarunt, & execrati sunt, sic in eam rursus inciderunt, ut de illa legitimè convicti, vel confessi sint in judicio. Sic Azor p. 1. l. 8. c. 14. à q. 1. & ex illo Pereyra in Elucidario à n. 543. *Fictè relapsi* dicuntur tripliciter 1. si, postquam accusati, vel suspecti de hæresi propter vehementem ejus suspicionem, illi in judicio cum juramento penitus renuntiarunt, in eandem sunt relapsi, licet hoc plenè probatum non sit, c. *accusatus* s. h. t. 2. si quis, postquam convictus est de una specie, vel secta hæresis, hæresim simpliciter & generaliter, seu universaliter abjuravit, rursus in eandem, vel aliam sectam incidit, c. *accusatus*, §. *cum verò*, h. t. in 6. 3. qui hæreticos recipit, deducit, visitat, vel sibi associat, aut favores impendit, postquam de illius lapsu in hæresim constat, ac illam abjuravit, jure præsumitur in eandem relapsus, c. *accusatus*, §. *Ille verò*, h. t. in 6.

678 De his in c. *ad abolendam*, 9. §. *illos quo-*

que h. t. statutum est, ut ejusmodi relapsi tradantur seculari judicio, sinè ulla penitus audientia, seu nullâ eorum excusatione admittâ. Sic Hostiensis hic V. *Sine ulla audientia*, & V. *recidisse*; quod etiam habetur c. *super eo* 4. eod. in 6. quanquam, si verè poeniteant, eis Sacramentum poenitentia, & Eucharistia, non negetur.

§. 10.

De credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus hæreticorum.

Hi uno vocabulo dicuntur *Complices* 679 *hæreticorum*, nempe socii in crimine hæresis, ut colligi potest ex c. *quicumque*, de hæret. c. *accusatus*, c. *ut officium*, eod. in 6. Et quatuor nominibus appellantur *Credentes*, *Receptatores*, *Defensores*, *Fautores*, de quibus Sanchez l. 2. in decal. c. 10. Azor cit. p. 1. l. 8. c. 15. Suarez de fide d. 24. sect. 1. & c. quibus positus:

Quæres 1. quid intelligatur hic per e- 680 jusmodi *Complices* per Ordinem ad poenas in eos statutas? R. per *Credentes* intelligi eos, ut loquitur Pereyra in Elucidar. n. 545. qui non credunt explicitè, sed confusè: seu nullâ speciali hæresi sunt infecti, sed verbis tamen, vel factis id profitentur, se credere, quod hæretici credunt. Veluti, qui verbo, vel factò declarat, se cum Lutheranis, aut Calvinistis sentire. Hi, ut excommunicationem incurrant, debent fidem habitam hæreticorum erroribus, verbo, aut signo aliquo manifestare. *Receptator*, seu *Receptor* in jure civili appellatur, qui clam excipit, & celat aliquem, ut manus judicis evadat L. 1. ff. de receptat. & L. *congruit*, ff. de offic. præf. At jus canonicum *receptatores hæreticorum* eos intelligit, qui hæreticos excipiunt alicubi, sive sæpius, sive semel tantum, sive publicè, sive occultè: dummodo tamen eos *scienter* recipiant.

Defensores dicuntur, qui modo aliquo, 681 vel arte tuentur hæreticos quâ tales, sive in judicio, sive extra illud, ut tutò vivant: ac proinde sunt, qui quomodolibet impediunt capturam hæreticorum, condemnationem, animadversionem, supplicium, ac poenam. Unde debent esse defensores *in causa hæresis*, vel in quacunque alia, dummodo suscipiatur defensio animo favendi hæresi. *Fautores* (teste Sanchez cit. n. 11.) dicuntur, qui quovis modo opem præstant hæreticis, quâ talibus in sua hæresi tuenda, &

& docenda: quam opem præstare solent omissione, vel commissione. *Omissione* favent, quicumque ministri sive Prælati, vel Inquisitores, sive familiares, qui negligunt facere contra hæreticos, quod iure sui officii debent; inter quos non numerantur, qui favent suspectis in fide, illis nempe, qui in suspensionem suæ fidei per sola indicia veniunt; quales sunt perseverantes in excommunicatione per annum, facientes pactum cum dæmone, & alii. *Commissione* favere dicitur, quæcunque persona, sive publica, sive privata, quæ hæreticum quæ talem, excusat, laudat, consilio, aut ope intendit liberare à supplicio, vilitat, alit, vel abscondit, aut beneficium aliud in eam confert. Quod intelligitur etiam de eo, qui favet hæretico mortuo.

682 Inter actus, quibus aliqui notantur tanquam *credentes* hæreticis, sunt, si qui in infirmitate consolationem ab hæreticis petierunt, & receperunt per manus impositionem, ut dicitur c. *Flis* h. t. in 6. junct. gloss. *V. in supponendo*; vel si bis, aut ter conciones hæreticorum audiunt, qui saltem in foro externo habentur pro credentibus, saltem in illis locis, ubi Catholici cum hæreticis permixti non vivunt. Sic Azor. cit. Inter receptores numerantur illi, qui hæreticos recipiunt, ne in manus Judicum veniant. Sic Azor. cit. q. 2. modò id *scienter* faciant; & quamvis hæc receptio fiat, non titulo hæresis, sed v.g. consanguinitatis, vel similis conjunctionis, adhuc tales poenæ subjacent, mitiori tamen, ut observat Farinac. in tract. de hæresi, q. 182. n. 143. In foro externo (consequenter per ordinem ad ejus poenas) dupliciter quis censetur defensor eorum, 1. si eorum errores argumentis, & rationibus alatis tueatur, & contraria dissolvere laboret verbo, scilicet scripto, c. *qui aliorum*. 24. q. 3. deinde si personas eorum propter hæresim defendat, ne denuntientur, accusentur, ad Judicem deferantur. Sic Azor. q. 6.

683 Quæres 2. quid sit propositio, quæ meretur censuram propositionis *erroneæ*, *hæresi proxima*? R. hoc explicari à Francisco de Verde in Anacaphaleosi propositionum prohibitarum, qui in procem. n. 7. propositionem *erroneam* vocat illam, quæ opponitur veritati Theologicæ, scilicet deductæ ex præmissis, unâ de fide, alterâ naturali. Et quamvis Thomistæ talem propositionem vocent *non erroneam*, sed *periculosam*, *suspectam*, & *errori proximam*; hæc tamen

explicatio, ait Verde, laxissima est. Ex hac definitione propositionis *erroneæ* deducit Cardenas in Crisi Theol. tr. 1. de Probabil. D. 9. c. 3. à n. 89. *omnem propositionem, quæ est de contrario objecto conclusionis Theologicæ, deductæ legitime*, ex una de fide, & altera naturali, ac evidenti, *esse erroneam*; quod quidè verum est, si velit eam *esse falsam*; non autem, si eam velit esse *determinatè* oppositam præmissæ de fide, sive alteri naturali evidenti, quia hoc, cui opponitur, est certum vel certitudine fidei, vel naturali; *non autem determinatè oppositam fidei*; quia negans conclusionem legitime deductam ex duabus præmissis, non eo ipso negat *utramque*; nec ex vi negatæ conclusionis, unam determinatè, sed vel hanc, vel illam. Unde, qui negaret conclusionem Theologicam, *determinatè negando præmissam naturalem evidenterem* (quod à fortiori procedit, si esset evidens solum moraliter) non esset hæreticus in vi sic negatæ conclusionis.

Propositio, *quæ sapit hæresim*, vel ei 684 *proxima*, dicitur, quæ indicat animum infidelem, ut, si quis dicat: *Christum Dominum inutiliter in processibus cum tanta pompa circumferri*. Sapit enim indicium, quod, eam propositionem proferens, non credat Christum in hostia. Sic Arriaga, Canus, Bannez, Sera, quos citat, & sequitur Verde n. 9. *Suspecta de hæresi* vocatur, quæ continet sensum Catholicum, sed ratione personæ, loci, temporis inducit suspensionem hæresis, ut hæc ab hæretico, vel alio vacillante, dicta: *fides justificat*. Sic ille n. 10. *Errori proxima* dicitur, quæ contradicit conclusioni Theologicæ legitime deductæ, cum evidentia de bonitate illationis, sic tamen, ut præmissa de fide, vel altera evidens non ab omnibus approbetur ut talis. Sic Cardenas in tract. ad propos. damnatas ab Innocent. XI. dissert. 1. n. 137. ex Card. de Lugo D. 20. de fide, sect. 3. n. 84. *Malè sonans* dicitur, quæ habet sensum æquivocum, continentem scilicet veritatem, & hæresim, sic, ut frequentius secundum sensum hæreticum accipiatur, ut hæc: *Deus non est in celo*. Si enim verbum *est* idem significat, ac *comedit*, verum habet; si idem, ac *existit*, falsum. Ita Suar. & alii apud Verde. n. 10.

Scandalosa vocatur, quæ inducit ad peccandum, vel ejus occasionem. ita S. Thom. apud eundem n. 11. Hinc etiam talis est, quæ docet aliquid, quod præbet aliis occasionem

castionem ruinæ Spiritualis. Ita Suarez. D. 19. de Fide sect. 2. n. 19. Castropal. p. 1. tr. 4. d. 3. p. 1. n. 8. quos refert, & sequitur Cardenas cit. D. 9. c. 20. n. 358. *Temeraria*, quæ vel caret omni ratione, vel ratione tantum futili nititur. Cardenas autem cit. n. 87. dicit *temerariam*, quæ est contra sententiam omnium Doctorum, oppositum pro certa affirmantium, & caret prudenti fundamento. *Piarum aurium offensiva*, seu *impia* quæ aliquid indecens in materia pietatis præ se fert, ut hæc: *Christus quotidie peccat. Schismatica*, quæ tollit unitatem Ecclesiæ, avertendo subditos à superiore, vel e contra. Sic Verde cit. à n. 12.

686 Præter hoc nota, esse discrimen inter propositionem *damnatam*, & *antiquatam*: illa est, quam expressè damnat Pontifex Romanus per verbum *damnamus*, vel æquivalens; ista, quæ licet non reperitur damnata expressè, & formaliter; antiquitus tamen probabilis habebatur, nunc autem est incompossibilis cum principio certo denuò invento. Sic Cardenas cit. differt. 1. n. 264. Sed notandum, ut aliqua propositio in sensu, quo Cardenas propositionem *antiquatam* explicat, dicatur expuncta è numero probabilium, titulo incompossibilitatis cum principio certo noviter invento, requiri, quod *incompossibilis est certa sit*.

Hujus ratio est; quia cum illa incompossibilitas cum Principio certo non habeatur ex principio nisi quodam universalis, aut necessario; si ejus applicatio ad particulare, de quo concluditur, *certa non sit*; nec antiquatio certa erit, certitudine principii, cui contraponitur, nisi juxta gradum certitudinis, quem habet complexio terminorum in præmissis, ex qua deducitur conclusio, quam vi ejus principii dicit antiquatam. Sic, etsi certum sit, *omnem currentem moveri*, si incertum sit, *Petrum currere*; incertum erit, *Petrum moveri*; ergo etiam, si unius propositionis oppositio, cum alia certa, sit solum probabilis, vel incerta, malè dicitur antiquata; hoc est, lapsa de statu probabilitatis prius habita.

687 Præter hæc not. 1. ut aliqua propositio sit *heretica*, requiri, quod habeat omnimodam contrarietatem cum objecto fidei, hoc est, quod neget objectum in se, & expressè à Deo *revelatum*, cum enim propositio fidei niti debeat revelationi divinæ, propositio illi contraria negare hoc fundamentum debet. Ita Suarez de fide D. 19.

Tom. V.

S. 2. & alii. Not. 2. propositionem, quæ negat aliquid solum *virtualiter revelatum*, nimirum in causa, vel quasi causa v.g. *Christum esse risibilem*, non esse *hereticam* formaliter, & immediate; sed esse *erroneam*, prout hæc differt ab *heretica*; quia non præsumeretur negare naturalem evidentem; & ideo dicens, aut tenens eam, puniretur tanquam *hereticus*. Not. 3. errorem posse committi etiam in ipsa censura aliarum propositionum. Quare si propositionem aliquam de fide, vel Theologicam, vel passim receptam à Doctoribus, dicas esse *erroneam, falsam, scandalosam, temerariam &c.* tum talis non sit, *censura tua erronea erit, scandalosa &c.* Et ideo qui sententiam aliquam, quæ ut probabilis recepta in scholis est, *sine fundamento evidenti* afficeret censurâ, vel notâ *improbabilitatis*, temerarius existeret; ita in terminis Castropalaus p. 1. tr. 4. D. 3. p. 1. n. 9. his præmissis.

ARTICULUS III.

De processu judiciario in crimine hæresis.

NON agimus hîc de inquisitoribus fidei, 688 & eorum officiis, ac potestate, quibus à Sede Apostolica munus inquirendi, & animadvertendi in hæreticos, est commissum, ac ob id *Sedis Apostolicæ Inquisitores* dicuntur. Nam horum munus hodie præstant Episcopi in Provinciis, in quibus illi Sedis Apostolicæ inquisitores, speciali auctoritate Pontificis, non sunt constituti, ut in Germania, Gallia, Polonia, &c. de quibus Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 2. Agemus igitur solum de aliis Judicibus, & judicio, secundum quod ab ordinariis exerceri solet contra hæreticos.

S. I.

An quilibet iudex Ecclesiasticus sit iudex competens in crimine hæresis?

SUMMUM Pontificem esse Judicem com- 689 petentem in causâ hujus criminis, quando quæritur, *an aliquod dogma sit, vel non sit hæresis?* certum est. Idem tenent communiter de Legato à latere, spectato jure communi; de consuetudine tamen, non solet se in ejusmodi causâ sine speciali commissione Pontificis, vel supremi Tribunalis S. Inquisitionis ingerere; ita Farinacius tr. de hæresi q. 186. §. 1. n. 4. Post hos, Episcopus est Ordinarius Judex omnium hæretico-

T

rum